

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
завідувач кафедри
Баранова В.Г. _____
“ _____ ” _____ 20 17 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітньо-кваліфікаційного
рівня магістра

зі спеціальності 8.03050801 “**Фінанси і кредит**” за програмою:

«Фінансовий менеджмент та фондовий ринок»

за темою:

**“Сучасний стан та перспективи розвитку морського страхування в
Україні”**

Виконавець:

студент ФЕФ

(факультет)

Жемалдінов Дмитро Олександрович

(прізвище, ім'я та по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., Доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Ропотан І.В.

(прізвище, ім'я та по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	7
1.1. Історія виникнення та розвитку морського страхування.....	7
1.2. Теоретичні засади та об'єкти морського страхування.....	13
1.3. Особливості проведення морського страхування за кордоном та досвід іноземних страхових компаній.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ МОРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ТДВ “АЛЬЯНС УКРАЇНА	37
2.1. Аналіз ринку морського страхування у розрізі майнового страхування в Україні.....	37
2.2. Загальна характеристика та фінансово-економічні показники ТДВ «Альянс Україна» за 2014-2016 р.....	45
2.3. Діагностика та аналіз морського страхування ТДВ “Альянс Україна” у 2014-2016 р.....	59
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МОРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ	73
3.1. Напрямки удосконалення законодавства з морського страхування.....	73
3.2. Поліпшення умов проведення морського страхування на прикладі ТДВ «Альянс Україна».....	77
ВИСНОВКИ	97
Список використаних джерел	100
Додатки	104

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Морське страхування – один з найдавніших видів страхування, який не втратив своєї актуальності і в сучасних умовах, бо, не дивлячись на розвиток технічного прогресу, ризиків в мореплаванні не меншає. Експлуатація будь-якого морського судна несе потенційний ризик можливих втрат та збитків, яких може зазнати власник або фрахтувальник судна, власник вантажу, перевізник тощо, а обсяг збитків, пов'язаний з обставинами конкретної морської аварії, часто перевищує фінансові можливості вказаних осіб. Вирішенню проблем відшкодування завданих збитків і покликане слугувати морське страхування як система захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб на випадок морської небезпеки.

Аналіз розвитку інституту морського страхування в умовах переходу України до ринкової економіки свідчить, що у цей період відбулися важливі події, пов'язані і з демонополізацією страхового ринку, і з прийняттям Кодексу торговельного мореплавання України (далі – КТМ України), положення якого покликані врегулювати договірні відносини у сфері морського страхування.

Разом з тим, нині морське страхування ще не зайняло такої стратегічної позиції, як це характерно для країн з розвинутою економікою, що пояснюється, перш за все, недосконалістю його законодавчого врегулювання. Тому одним з найважливіших завдань сьогодення є вдосконалення нормативної бази у сфері морського страхування, приведення положень КТМ України у відповідність до положень нового Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Специфіка експлуатації водного транспорту примушує пред'являти особливі вимоги до страхової компанії, якої судовласник довіряє захист своїх майнових інтересів.

При виборі страхувальника необхідно враховувати багато чинників. У тому числі:

- наявність значних страхових резервів;
- захист перестраховання;
- наявність розгалуженої мережі представників;
- членство в Р&І клубах і т.д.

В даний час з сотень страхових компаній, що працюють на українському страховому ринку, лише дещо володіють вказаними якостями і здатні надати надійний захист у сфері морського страхування.

Проблеми страхування традиційно займали і займають у доктрині цивільного права одне з центральних місць. Так, достатньо вказати, що за останні роки В.М. Нікіфорак, Т.В. Блащук, О.В. Гринюк, В.В. Семеняка, О.С.Красільнікова у своїх дослідженнях торкалися питань договірної регулювання страхових відносин. Але фундаментального дослідження правової природи саме морського страхування в Україні здійснено не було. Таким чином, відсутність фундаментальних розробок стосовно головних принципів морського страхування і обумовила вибір теми дослідження.

Теоретичну основу дослідження склали праці відомих вчених-цивілістів як минулого, так і сьогодення: Т.В. Боднар, В.І. Борисової, М.І.Брагінського, С.М. Братуся, В.В. Вітрянського, К.О. Граве, В.П. Грибанова, В.Є.Ідельсона, О.С. Іоффе, О.О. Красавчикова, Н.С. Кузнецової, І.М. Кучеренко, О.Е.Лейста, Л.А. Лунца, В.В. Луця, Р.А. Майданика, Д.І. Мейера, В.О. Мусіна, І.Б.Новицького, В.А. Ойгензихта, В.К. Райхера, А.П. Сергєєва, В.І.Серебровського, В.О. Тархова, Ю.К. Толстого, Л.М. Федорова, Р.О. Халфіної, Є.О. Харитонова, Я.М. Шевченко, Р.Б. Шишки, Г.Ф. Шершеневича, М.Я.Шимінової та ін.

Об'єкт дослідження – процес здійснення морського страхування в сучасних умовах.

Предмет дослідження – економічні відносини щодо розвитку морського страхування в Україні.

Мета дослідження – розглянути особливості здійснення морського страхування на вітчизняному страховому ринку.

Реалізація мети дослідження потребує розв'язання наступних задач.
Задачі дослідження:

- розглянути історичні аспекти зародження морського страхування;
- охарактеризувати основні об'єкти морського страхування;
- вивчити досвід іноземних страхових компаній з приводу проведення морського страхування;
- проаналізувати показники діяльності страхових компаній з морського страхування;
- проаналізувати страховий портфель з морського страхування;
- виділити головні проблеми розвитку морського страхування;
- розглянути напрямки удосконалення законодавства з морського страхування;
- запропонувати шляхи поліпшення умов проведення морського страхування.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять загально-наукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання.

Діалектичний метод дозволив розглянути формування та розвиток морського страхування і відповідних норм законодавства.

Застосування історичного методу дозволило дослідити генезу розвитку морського страхування у конкретних історико-правових умовах, продемонструвати розвиток теоретичної думки, законодавства.

Порівняльно-правовий метод використано для з'ясування переваг і недоліків механізму страхування як в Україні, так і за кордоном.

Логіко-юридичний метод дозволив провести аналіз положень чинного законодавства України в сфері морського страхування.

Теоретико-прогностичний метод сприяв розробці пропозицій стосовно вдосконалення чинного законодавства у вказаній сфері.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що робота є комплексним дослідженням сутності, природи та механізму здійснення морського страхування в умовах дії нових КТМ (Кодексу торговельного мореплавства України) та ЦК (Цивільного Кодексу) України.

Інформаційна база дослідження: Звіт про фінансові результати ТДВ «Альянс Україна» за 2014-2016 р., Балансова звітність ТДВ «Альянс Україна» за 2014-2016 р., офіційні статистичні данні, законодавчі та нормативно-правові акти, електронні ресурси світової мережі Internet.

ВИСНОВКИ

Морське страхування - система відносин, спрямована на відшкодування майнових збитків від морських небезпек, та надання допомоги учасникам морської пригоди від непередбачуваних випадковостей. Ці відносини знаходять письмове закріплення в умовах договору морського страхування та спираються на відповідну законодавчу базу (морське право, міжнародне приватне та публічне право, страхове право та ін.);

Морське страхування - один із найдавніших видів страхування. Перший зі збережених донині страхових полісів було виписано в середньовічній Італії (1347) у зв'язку саме з морським перевезенням. Сучасне страхування асоціюється з Лондонським Ллойдом, який розпочав свою діяльність 1688 року також із морського страхування. А воно й за тих часів робило вже не перші кроки.

Основними учасниками морського страхування є страхувальники і страховики, що укладають договір морського страхування з приводу страхування певного інтересу - об'єкту морського страхування. Морські страховики можуть виступати у формі акціонерної компанії страховки або клубу взаємного страхування судновласників. Основна відмінність між ними полягає в тому, що клуби взаємного страхування не є комерційними організаціями, тобто не ставлять за мету отримання прибутку. Страхувальником може виступати будь-яка особа, що має майновий інтерес відносно об'єкту страхування - судновласник, морський перевізник (фрахтувальник), вантажовласник, пасажир або член екіпажа, інші фізичні і юридичні особи.

Однією з найбільших й найстаріших страхових організацій є Страхова корпорація Ллойд (Lloyd's або Lloyd's London) - найбільша організаційна структура морського страхового бізнесу, що має міжнародну ділову репутацію і глибокі історичні традиції. В даний час діяльність страхової корпорації Ллойд регулюється спеціальним законом, прийнятим Парламентом Великобританії в 1982 р. (Lloyd's Act, 1982).

Об'єктом дослідження у роботі виступала ТДВ “Альянс Україна”

Пораналізував фінансові показники та страховий портфель ТДВ “Альянс Україна” ми прийшли к згоді, що компанія на даному етапі має сталий розвиток та знаходиться на стадії розвитку.

Найбільш активними фінансовими показниками у ТДВ “Альянс Україна” є майнове страхування, в тому числі це морське страхування, страхування вантажів, страхування відповідальності, страхування іншого майна.

За розмірами валових страхових премій ТДВ “Альянс Україна” нарощує об'єм, та показник на кінець 2016 року склав 123 235 тис грн у порівнянні із 102 600 тис грн у попередньому періоді.

Також найважливіший показник платоспроможності компанії є кількість виплат. Так у 2016 році компанія компенсувала 341 369 тис грн, порівняно із 64 977 тис грн у аналогічний період 2015 року.

Детально були вивчені показники фінансово-економічного стану підприємства на основі Форми №1 “Баланс” та Форми №2 “Звіт про фінансові результати”.

На основі проведеного аналізу показників ліквідності, можна зробити висновок про дуже високе значення показників ліквідності підприємства в на всіх роках спостереження. Значною мірою, рівень цих показників був здобут через значні грошові оборотні ресурси та значною частки перестрахових резервів у страхових резервів.

Розрахунок показників фінансової стійкості показав зменшення залежності компанії від зовнішніх ресурсів, доказом чого є збільшення коефіцієнту автономії (0,39 у 2016 році) та зменшенню коефіцієнта фінансової залежності (до 2,6 у 2016 році). Також в період з 2014-2016 роки коефіцієнт фінансової стійкості був відносно рівним та складав від 0,95 у 2014 році до 0,88 у 2016 році, що є позитвною тенденцією, а отже ТДВ “Альянс Україна” є фінансово стійким підприємством із потенціалом розвитку.

Через негативний показник чистого прибутку компанії, а саме наявності збутку від діяльності у 2014-2015 роках, рентабельність підприємства була відсутня. Збутовість підприємства була визначена значної кількістю чистих понесених збитків за страховими виплатами, високими витратами на реалізацію продукції разом із адміністративними витратами, витратами на збут, іншими операційними витратами. Але вже у 2016 році із зростання чистого прибутку на фоні зменшення собівартості продукції та зменшення витрат, Коефіцієнт рентабельності активів склав 1,07 (відхилення до 2015 року 1,67), Коефіцієнт рентабельності власного капіталу склав 7,93 (відхилення до 2015 року 13,96) та Коефіцієнт рентабельності діяльності – 9,34 (відхилення до 2015 року 13,79).

Аналіз структури портфелів провідних страхових компаній України дає змогу стверджувати, що страхування морських ризиків поступово стає більш помітним у загальній структурі страхового портфеля. З кожним роком в умовах жорсткої конкуренції кожна з компаній освоює нові ринки збуту своїх послуг. Завдяки кваліфікаційним спеціалістам, які здатні привернути клієнтів, з кожним роком збільшують свої прибутки компанії саме з морського страхування, що відіграє помітну роль у збільшенні загальних прибутків кожної з компаній.

Основною помилкою багатьох страхувальників є погане вивчення умов страхування, а саме - від яких ризиків застрахований об'єкт страхування. Іншою помилкою, що часто зустрічається, є не виконання страхувальником своїх зобов'язань за договором страхування, що у результаті може привести до відмови у виплаті відшкодування страховки. Щоб уникнути таких ситуацій, працівникам компанії необхідно відвідати серію семінарів "Морський бізнес сьогодні", на яких проводиться навчання судновласників з питань морського страхування і ризик-менеджменту.

На сьогоднішній день актуальною є розробка ІТ-продукту в Україні, який вже працює на Лондонському страховому ринку. Досить детально можна перевірити майже будь-яке судно, взяти, де воно в даний момент

знаходиться, звідки і куди слідує, чи відбувалися з ним які-небудь інциденти (наприклад, затримання портовими властями унаслідок недостатнього мореплавства або відсутності необхідних документів).

Вітчизняний ринок страхування морських ризиків знаходиться зараз на етапі становлення, що пов'язане з особливостями історичного розвитку страхової справи в Україні.

В Україні поки що не існує відповідної законодавчої бази, яка передбачала б умови створення та діяльності страховиків цієї організаційно-правової форми, а також відсутня судова практика.

До основних принципів побудови сильного фундаменту для розвитку морського страхування можна віднести:

- а) поновлення правової бази у сфері морського господарства;
- б) впровадження обов'язкових видів морського страхування;
- в) створення єдиного національного реєстру морських суден;
- г) впровадження нових систем та методологій роботи із договорами страхування;
- д) впровадження у морське страхування ІТ-технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Морское страхование в Украине / Морское страховое бюро Украины / В.Ю. Крук (ред.)Юрий Петрович... Старчиков (сост.). — О. : Латстар, 2011. — 275с.
2. Федоренко В. Страховий та інвестиційний менеджмент: Підручник / Міжрегіональна академія управління персоналом / Валентин Григорович Федоренко (наук.ред.). — К. : МАУП, 2012. — 344с.
3. Шемонаев В.Ю., Красильникова Е.С. Понятие и система морского права //Актуальні проблеми держави та права. — 2014. — № 23. — С. 250 - 257.
4. Закон України «Про страхування» від 13.12.2001 // www.rada.gov.ua
5. Шемонаев В.Ю., Красильникова Е.С. Понятие и система морского права //Актуальні проблеми держави та права. — 2014. — № 23. — С. 250 - 257.
6. Ефимов С.Л. Морское страхование : Теория и практика: [Учебник для студентов высш. учеб. заведений, обучающихся по спец.: «Судовождение», «Организация перевозок и управление на водном транспорте»] — М.: РосКонсульт, 2011. — 442 с.
7. Морское страхование в Украине: Сб. наук. Тр. / Под. Ред. Крук В.Ю. — Одесса: Латстар, 2001. — 276 с.
8. Красильникова Е.С. Коммерческое и взаимное страхование ответственности судовладельцев //Держава і право. Спецвипуск. - Київ, 2015.-С. 430-434.
9. Законодавство України про страхування / [Упоряд. Роїна О.М.; Ред. Кривенко О.А.] — К.: КНТ, 2013. — 259 с
10. Внукова Н. Страхування: Навч.-метод. посібник/ Наталія Внукова, Віталій Успенко, Людмила Временко,; За заг. ред. Н. Внукової. - Харків: Бурун Книга, 2014. - 371 с.
11. Живучість корабля і безпека на морі : Тези доповідей II наук.-техн. конф., 28-30 мая 2013 г.: [Збірник] / Севастоп. військово-морський орден

червоної зірки ін-т ім. П.С.Нахімова; [Редкол.: Колпаков В.О. (голова) та ін.] — Севастополь, 2013. — 80 с

12. Гуцуляк В. Н. Международное морское право (публичное и частное): Учеб. пособие для студ. вузов. — Ростов н/Д : Феникс, 2016. — 410с

13. Коваленко Н.О. Страхові ризики в договорах морського страхування // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2012. – Вип.. 34, ч.1. – с. 119 – 123.

14. Красильникова Е.С. Клубы взаимного страхования ответственности судовладельцев //Молодь у юридичній науці: збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених “Треті осінні юридичні читання”. - Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2014. - С. 173 - 176.

15. Електронний ресурс <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>

16. Бігдаш В. Страхування: Навчальний посібник/ Володимир Бігдаш,; Міжрегіональна академія управління персоналом. - К.: МАУП, 2016. - 444 с.

17. Шемонаев В.Ю., Красильникова Е.С. Понятие и система морского права //Актуальні проблеми держави та права. — 2014. — № 23. — С. 250 - 257.

18. Краткий морской словарь: (русско-украинско-английский) / Одес. гос. мор. акад.; [Сост.: Буров Н.И. и др.] — [Одесса: Черноморье], 1993. — 54 с.

19. Кучеренко І.М.. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2014. — 36с.

20. Мартякова Е.В. Экономический механизм реформирования социальных процессов: страхование, маркетинг, риск-менеджмент / НАН Украины; Институт экономики промышленности. — Донецк, 2013. — 589с

21. Marine Insurance Act 1906 = Закон о морском страховании 1906 г. / [Ред., пер. И.А.Деева] — Одесса: Изд. центр "Студия "Негоциант", 2001. — 70 с.
22. Охріменко О.О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємство): Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. — К. : Міжнародна агенція "BeeZone", 2015. — 416с.
23. Морское страхование в Украине: Сб. наук. Тр. / Под. Ред. Крук В.Ю. — Одесса: Латстар, 2001. — 276 с.
24. Пацурія Н.Б. Страхове право України : Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 175 с.
25. Ролинский В. И. Морское страхование: его характеристика, основные принципы и объекты // Морское право: актуальные вопросы теории и практики. — Одесса, 2015. — Вып.2. — С.125–131.
26. Снігерьова М. О. Проблеми морського страхування: історія й сучасність // Вісник. — Запоріжжя, 2013. — №4 (25). — С.79–83.
27. Семенов Ю.Н., Портной А.С., Пенчев Петр. Аварийность и оценка риска в морском страховании: Учеб. пособие / Санкт- Петербургский гос. морской технический ун-т. — СПб : Изд. центр СПбГМТУ, 1999. — 164 с.
28. Снігерьова М. О. Проблеми морського страхування: історія й сучасність // Вісник. — Запоріжжя, 2013. — №4 (25). — С.79–83.
29. Саниахметова Н. О., Харитонов Є. О., Червоний Ю. С., Кізлова О. С., Мінченко Р. М. Цивільний кодекс України: Науково- практичний коментар / Одеська держ. юридична академія / Н.О. Саниахметова (відп.ред.). — Х. : Одиссей, 2000. — 799с.
30. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 // www.rada.gov.ua
31. Законодавство України про страхування / [Упоряд. Роїна О.М.; Ред. Кривенко О.А.] — К.: КНТ, 2003. — 259 с
32. Снігерьова М.О. Проблеми страхового інтересу // Вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України. — 2014. —Вип. 1. — с.74 - 79.

33. Спаська М.О. Договір морського страхування: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Харківський національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2007. — 20с.
34. Степанова Т.В. Страхование право Украины : Конспект лекций. — Одесса: [Студия «Негоциант»], 2007. — 82 с.
35. Шемонаев В.Ю., Красильникова Е.С. Понятие и система морского права //Актуальні проблеми держави та права. — 2014. — № 23. — С. 250 - 257.
36. Шевченко Я.М., Венецька М.В., Кучеренко І.М. Проблеми вдосконалення правового регулювання права приватної власності / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. — К., 2012. — 103с.
37. Стожок Л. Страхування: Навчальний посібник для дистанційного навчання/ Людмила Стожок,; Ред. Г. Г. Старостенко; Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна". - К.: Університет "Україна", 2005. - 162 с.
38. Ткаченко Н. Страхування: Навчальний посібник для самостійної роботи студентів/ Наталія Володимирівна Ткаченко. - К.: Ліра-К, 2017. - 375 с.
39. Федоренко В. Страховий та інвестиційний менеджмент: Підручник / Міжрегіональна академія управління персоналом / Валентин Григорович Федоренко (наук.ред.). — К. : МАУП, 2012. — 344с.
40. Харитонов Є. О., Червоний Ю. С., Білоусов Ю. В., Зубар В. М., Калітенко О. М. Цивільний кодекс України: Коментар / Одеська національна юридична академія / Є.О. Харитонов (заг.ред.), О.М. Калітенко (заг.ред.). — О. : Юридична література, 2013. — 1079с.
41. Шевченко Я.М., Венецька М.В., Кучеренко І.М. Проблеми вдосконалення правового регулювання права приватної власності / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. — К., 2012. — 103с.

42. Шевченко Я. М., Молявко О. М., Севрюкова І. Ф., Кучеренко І. М., Салатко А. Л. Договір у цивільному і трудовому праві: Довідник / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України / Ю.С. Шемшученко (ред.), Я.М. Шевченко (ред.). — К. : Видавничий Дім "Юридична книга", 2012. — Ч. 1 — 278с

43. Шемонаев В.Ю., Красильникова Е.С. Понятие и система морского права //Актуальні проблеми держави та права. — 2014. — № 23. — С. 250 - 257.

44. Кокін А. С. Юридичний словник з торгівельного мореплавства / Под. Ред. Кокина А.С. — 1998. — 560 с.

45. Компаніченко О.С. Перестраховання у системі страхових послуг. //Фінанси України, №4, 2013, с. 130.

46. Ротова Т.А. Методичний інструментарій управління страховими ризиками. //Фінанси України, №3, 2012, с. 140.

47. Соловйова О.А. Перспективи розвитку страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. //Фінанси України, №5, 2015, с. 122.

48. Фурман В.М. Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи також їх розв'язання. //Фінанси України, №12, 2014, с. 131.

49. Плиса В.Й. Управління фінансовою стійкістю страховика. //Фінанси України, №9, 2001, с. 136.

50. Шемонаев В.Ю., Красильникова Е.С. Понятие и система морского права //Актуальні проблеми держави та права. — 2014. — № 23. — С. 250 - 257.

51. Ролинский В. И. Морское страхование: его характеристика, основные принципы и объекты // Морское право: актуальные вопросы теории и практики. — Одесса, 2015. — Вып.2. — С.125–131.